STÍNOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ V KONTEXTU ČASNÉ DIFERENCIACE

SHADOW EDUCATION IN THE CONTEXT OF EARLY-TRACKING

Vít Šťastný

Klíčová slova: *časná diferenciace, víceletá gymnázia, stínové vzdělávání, soukromé doučování, nerovnosti*

Keywords: *early tracking, multi-year gymnasia, shadow education, private tutoring, inequalities*

Cíle v ČJ

Příspěvek prezentuje dílčí výsledky šířeji pojatého výzkumu zaměřeného na zkoumání souvislostí mezi školním a stínovým vzděláváním. Cílem příspěvku je 1) porovnat rozšíření a charakteristické rysy fenoménu soukromého doučování (typické předměty, důvody k využití, kurikulum, intenzitu…) mezi skupinami žáků navštěvujících 2. stupeň základní školy a nižší stupeň víceletých gymnázií; 2) porovnat sílu prediktorů využívání soukromého doučování mezi těmito dvěma skupinami.

Teoretická východiska v ČJ

Studie zaměřené na efekty a implikace časného rozdělování žáků do různých vzdělávacích drah, které je typické pro vzdělávací systémy založené na rakousko-uherském modelu včetně České republiky, se dosud příliš nezabývaly jeho souvislostmi se stínovým vzděláváním. Tento termín označuje různé formy a druhy soukromého doučování, tj. (rodiči) placené výuky v naukových předmětech nad rámec povinné výuky ve škole (Bray, 2020). Příspěvek se zaměřuje na soukromé hodiny (poskytované jednotlivci) a soukromé kurzy (poskytované organizacemi). Většina (zahraničních i domácích) studií stínového vzdělávání na nižší sekundární úrovni se dosud soustředila na roli tohoto fenoménu při přípravě na přijímací zkoušky nebo reportovala pouze rozdíly v prevalenci mezi žáky všeobecně vzdělávacích programů a žáky hlavního vzdělávacího proudu, avšak zpravidla bez bližší

analýzy dalších rozdílů mezi jeho charakteristikami a rysy v průběhu povinného vzdělávání v rámci jednotlivých vzdělávacích větví.

Metodologie v ČJ

Výzkum se zakládá na konvergentním paralelním výzkumném designu. Konferenční příspěvek se opírá o kvantitativní data získaná dotazníkovým šetřením mezi žáky 9. ročníků základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií. Vzorek byl získán stratifikovaným pravděpodobnostním výběrem. Nejprve byly vybrány školy (n=43), následně byl dotazník distribuován při osobní návštěvě každé školy žákům (n=1280) v relevantních třídách. Aby bylo možné skupiny spolehlivě porovnávat, byl do vzorku proveden nadvýběr žáků víceletých gymnázií.

Závěry v ČJ

V průběhu nižšího sekundárního vzdělávání využilo soukromé hodiny či kurzy 53 % žáků víceletých gymnázií a 45 % žáků základních škol. Žáci ZŠ využívají SD nejčastěji v matematice, jako nápravu špatných známek či pro přípravu na přijímací zkoušky. Na VG jde nejčastěji o SD v cizích jazycích, žáci je zpravidla využívají jako rozšíření školní výuky či přípravu na jazykové certifikáty. Závěry naznačují, že časné rozdělování žáků do různých vzdělávacích drah přispívá a) k vyšší míře využívání SD z důvodu přípravy na extra přijímací zkoušky; b) ke zvyšování rozdílů ve výsledcích žáků VG a ZŠ.

Souhrn příspěvku v AJ

Research on early-tracking implications usually does not consider shadow education, a term encompassing different types and forms of private tutoring (Bray, 2020). Shadow education studies so far did not specifically focus on how studying in academic and non-academic track shapes the features and characteristics of shadow education. The study aims to 1) compare the scale and features of the PT (typical subjects, reasons for taking PT, curriculum, intensity etc.) and 2) compare the strength of the predictors of taking PT between the lower-secondary pupils in the two tracks. The prevalence of PT use is higher among academic track students (53 %) compared to pupils in the regular track (45 %). Basic school students take PT most often in mathematics and for remedial purposes, whilst in MYG, PT is taken most often in English and for enrichment purposes. Results suggest that early tracking contributes

to increasing of a) the scale of PT; b) differences in between-track student achievement.

Bibliografie

Bray, M. (2020). Shadow education in Europe: Growing prevalence, underlying forces, and policy implications. *ECNU Review of Education*, 1-34.